

Landsbygdsnytt

Nya regler för hållande av hund och katt
Utbetalningar av Jordbrukarstöd
Odling av äldre spannmålssorter
Livsmedelskedjan i Dalarna

Vad händer i arbetet med ny EU-gemensam jordbrukspolitik?

Förhandlingarna om EU:s nya gemensamma jordbrukspolitik har dragit ut på tiden och tyvärr försenats än mer av corona-pandemin.

I somras kom medlemsländerna överens om den gemensamma långtidsbudgeten efter segdragna förhandlingar. Den budgeten ska nu även godkännas av Europaparlamentet. Man räknar med att komma överens om själva politiken under hösten och även att förhandlingarna mellan rådet och parlamentet ska kunna avslutas till årsskiftet.

Det mesta tyder på att den nya politiken startar först 2023, dvs att nuvarande regelverk kommer att förlängas i två

år. Formellt besked om detta väntas senare under hösten. De svenska berörda myndigheterna utgår dock just nu i sin planering från förlängning med två år. Förlängningen sker med pengar från den nya budgeten, vilket innebär en minskad tilldelning av EU-medel till Sverige, om än inte särskilt många procent. Vi kan nog räkna med att få en del signaler om hur den svenska budgeten för jordbrukspolitik de närmaste åren kommer att se ut i budgetpropositionen i september (så när ni läser denna tidning är detta redan känt).

En minskad budget kan innebära att vissa stödformer stängs under förlängningsåren fram till 2023. Om så blir fallet vet vi ännu inte. Det pågår nu ett febrilt arbete på Regeringskansliet, Jordbruksverket och på länsstyrelserna för att arbeta med kommande stödformer i

den framtida politiken, både för förlängningsåren och tiden därefter. Jordbruksverket har fått i uppdrag av regeringen att ta fram ett förslag till en strategisk plan. Strategisk plan är namnet på Sveriges beskrivning av vår tillämpning av den gemensamma jordbrukspolitik. Jordbruksverket ska lämna sitt förslag till regeringen i december. Detta ska sedan processas inom Regeringskansliet och med de olika partierna innan ett slutligt förslag skickas till kommissionen för ett godkännande. Utgångspunkten för tillämpningen av jordbrukspolitik i Sverige är att den ska stödja arbetet med att nå livsmedelsstrategins mål, relevanta miljömål, klimatanpassningen och den sammanhållna landsbygdspolitiken.

Jenny Larsson, avdelningschef Ist Gävleborg.
Jenny.larsson@lansstyrelsen.se

Regionalt skogsprogram Dalarna

Under våren 2020 har de sista justeringarna i arbetet med att ta fram ett regionalt skogsprogram för Dalarna genomförts. Programmet kommer nu under hösten 2020 att behandlas i styrelsen för region Dalarna och förhoppningen är att regionen mot slutet av året kan besluta om programmets slutgiltiga utformning.

Arbetet med det regionala skogsprogrammet har utgått från det nationella skogsprogrammets 5 fokusområden, där fakta och underlag för just Dalarnas län tagits fram med en både bred och djup ansats. Med Kerstin Granath som projektledare under en stor del av tiden har ett stort antal företag, organisationer och myndigheter i länet tillsammans utformat programmet.

”Ett formellt beslut om programmet hos region Dalarna under hösten blir ett viktigt steg”, säger Martin Persson, nytillträdd projektledare efter att Kerstin lämnat projektet för andra uppdrag. ”Det regionala skogsprogrammet blir då en del av den regionala utvecklingsstrate-

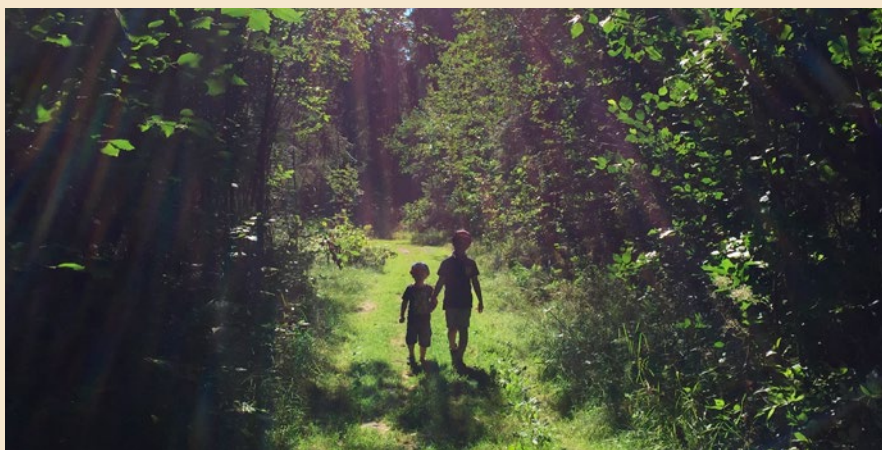

Foto: Johan Sagnö - Mostphotos

gin (RUS), tänkt att beslutas i juni 2021, som i stor utsträckning blir styrande för vilka konkreta åtgärder som ska genomföras i länet fram till 2030”.

I skrivande stund pågår arbetet med att bilda en ny referensgrupp, som ska ta fram en handlingsplan baserat på innehållet i det regionala skogsprogrammet. Många frågor finns att diskutera, men två saker - som skär tvärs igenom

i princip alla ämnesområden - kommer att vara centrala under hösten: framtida kompetensförsörjning och jämställdhet.” Nu gäller det att gå från ord till handling, kontakta mig gärna om det är något du vill framföra eller fråga om”, avslutar Martin.

Kontakt:
Martin Persson, 010-225 04 44,
martin.persson@lansstyrelsen.se

LÄNSSTYRELSEN
DALARNAS LÄN

Länsstyrelsen
Gävleborg

Redaktion:

Berit Löfgren, Jenny Larsson, Kristin Larsson, Håkan Mowitz, Jenny Bransell, Märta Ohlsson, Simon Viklund, Anna Olofsson, Joakim Hellgren, Anna Wemming

Ansvarig utgivare: Mats Hindström

Layout: Dolling Tahko | Tryck: Taberg Media Group AB Upplaga: 5 000 ex

Adressändringar och prenumerationer:

Gisela Kayal 010-225 02 48, gisela.kayal@lansstyrelsen.se

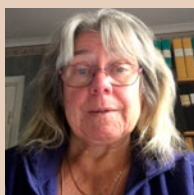

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling - Europa
investerar i landsbygdsområden

Hur har Covid-19 -pandemin påverkat verksamheten?

Det här året har nog varit annorlunda mot vad vi hade trott för många av oss. För att få en bild av hur pandemin påverkat landsbygdsverksamma så har varit i kontakt med några länsbor och frågat dem:

1. Hur har din verksamhet påverkats av pandemin?
2. Har din bild av framtiden för din verksamhet påverkats och i såfall hur?

LOTTA ZETTERLUND, ORDFÖRANDE LRF GÄVLEBORG

1. Av min bild av vad jag ville och skulle göra i min

nya roll i LRF som regionsordförande från den 11 mars har allt fått tänkas om och göras om många gånger under det här första halvåret. Nya arbets sätt, möten och träffar blir inställda eller sker digitalt.

När det gäller våra lantbruk så har vi kanske inte på gårdsnivå märkt så stor skillnad, där har arbete rullat på och det vi var oroliga för när det gäller försörjning av reservdelar så har den biten också fungerat bra trots Covid. Det har känts viktigt att uppmana våra medlemmar att hålla ett öga och en kontakt med varandra så ingen skulle hamna i svårigheter utan att få möjlighet till hjälp om man skulle behöva trots uppmaningen till avstånd.

2. Jag känner en liten oro för konsekvenser på lång sikt som vi i dagsläget inte kan veta vad det blir, ekonomiska läget för oss alla pga av Corona. Jag hoppas att alla förstår värdet av att trygga vår egen livsmedelsförsörjning i landet, livsmedelsstrategi och handlingsplan känns än mer viktig nu när vi alla har känt hur sårbara vi faktiskt är. Det enda vi med säkerhet vet i dag är att framtiden kommer inte att se ut som vi trodde den skulle göra för ett år sedan.

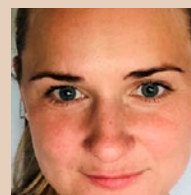

JOHANNA HILDINGSSON, FORSA GÅRDSMEJERI

1. Vår vision om en lugn sommar ändrades snabbt när man släppte

restriktionerna för resor inom Sverige så pass sent. Vi har haft en fantastisk sommar med tanke på förutsättningarna, men jag har aldrig någonsin varit så stressad som denna sommar. Det beror på att vi inte hade något ostlager, många kunder flaggade för stängning eller minskade beställningar i sommar så vi drog ner produktionen i april-maj. När turisterna började strömma till så ändrades det till att kunder snarare började beställa mer än året innan. Många av våra kunder har gjort all-time-high flera dagar under sommaren.

2. Jag ser ljus på framtiden och står kvar vid samma mål som sattes i slutet av 2019. Jag står bland annat inför utbyggnad av mejeriet, investeringar i utrustning och nyanställningar. Vi drabbas dock negativt av att alla företagsstöd har lagts på is för att ge plats för coronastöd (som vi har väldigt svårt få ta del av då vi inte drabbats hårt ekonomiskt hittills) För att anpassa oss till läget kommer vi digitalisera utbildningsverksamheten vi brukar hålla. Jag kommer börja hålla ostkurser på distans och håller på att utveckla en helt ny företagsgren inom detta, det är inspirerande och kul att digitalisera en så traditionell verksamhet och låta den växa in i framtiden!

EMILIA OLSSON, HANDLÄGGARE AV JORDBRUKARSTÖD, LÄNSSTYRELSEN I DALARNAS LÄN

1. Tidigare har vi

främst suttit på Länsstyrelsen men nu har vi fått ställa om så att vi till stor del arbetar hemifrån och sköter möten via Skype. Besök utifrån har avstyrts eller genomförts via Skype. Vi har även fått se över risker med de besök vi själva gör i länet. Då Länsstyrelsen har gått upp i stabsläge på grund av CV-19 krisen arbetar en del av personalen med detta.

2. Jag tror att det finns en annan öppenhet idag för hur vi arbetar och hur vi löser oväntade problem. Vi har insett att vi kan arbeta från olika håll och ändå håll ihop arbetsgrupper och att det alltid går att hitta lösningar på problem även om det kräver att vi går utanför det arbets sätt vi är vana vid.

EMMA OCH SAMUEL JOHANSSON, FREDRIKSLUNDS GÅRD.

1. Vardagen på en mjölkgård måste ju rulla på trots pandemin med besök av seminörer, veterinärer med vårbruk och skörd i samarbete med grannar mm. Men en försiktighet i umgänget med andra människor genomsyrar i allt. Mjölkspriset har blivit lägre.

2. Tror inte pandemin kommer påverka oss mycket på sikt, men man kan hoppas att den kan bli en ögonöppnare för folk i allmänhet om hur viktigt det är med matproduktion i vårt eget land.

Nya regler för hållande av hund och katt

Den 15 juni började nya djurskyddsregler för hundar och katter att gälla. De nya reglerna ska ge djuren förutsättningar för en god djurväl-färd och göra lagstiftningen enklare, genom att underlätta för djurägarna att göra rätt.

Det blir tydligare vilka funktioner och mål som är viktiga för att hunden och katten ska må bra, samtidigt som de öppnar upp för att kunna acceptera mindre avvikelser från reglerna om det är nödvändigt och godtagbart ur djurskyddssynpunkt. Exempel på en mindre avvikelse kan vara att små avvikelser från minimimått på utrymmen kan godtas under förutsättning att det inte påverkar hundens/kattens välfärd och den övriga djurmiljön är god.

En viktig ambition med de nya reglerna har varit att höja kattens status. Djurägarens ansvar för att tillgodose kattens behov blir tydligare och kravet på att katterna inte förökar sig oplanerat blir tuffare. Att förhindra att katten förökar sig oplanerat kan ske på olika sätt, exempelvis genom kastrering eller sterilisering. Det finns dock inget uttryckligt krav på att katten måste vara just kastrerad/steriliserad för att uppnå detta.

EXEMPEL PÅ NYA REGLER FÖR KATTER

- Djurhållaren ska ha kompetens och säkerställa att kattens grundläggande behov tillgodoses. Allmänna råd underlättar och stödjer tillämpningen.
- Tuffare krav på luftkvalitet inomhus, särskilt gränsvärdet för ammoniak har kraftigt sänkts vilket ger kontrollanten ett kraftigt instrument att ingripa i vanvårdsfall.
- Tydliga krav på att katter ska kunna hålla värme i koja eller andra liggplatser.
- Tydligare krav på tillsyn och skötsel av katter, att vara uppmärksam på avvikande beteenden, skötsel av päls, klor och tänder.
- Katten erbjuds social kontakt normalt varje dag, individuella förutsättningar styr.
- Katten ska få möjlighet att klättra,

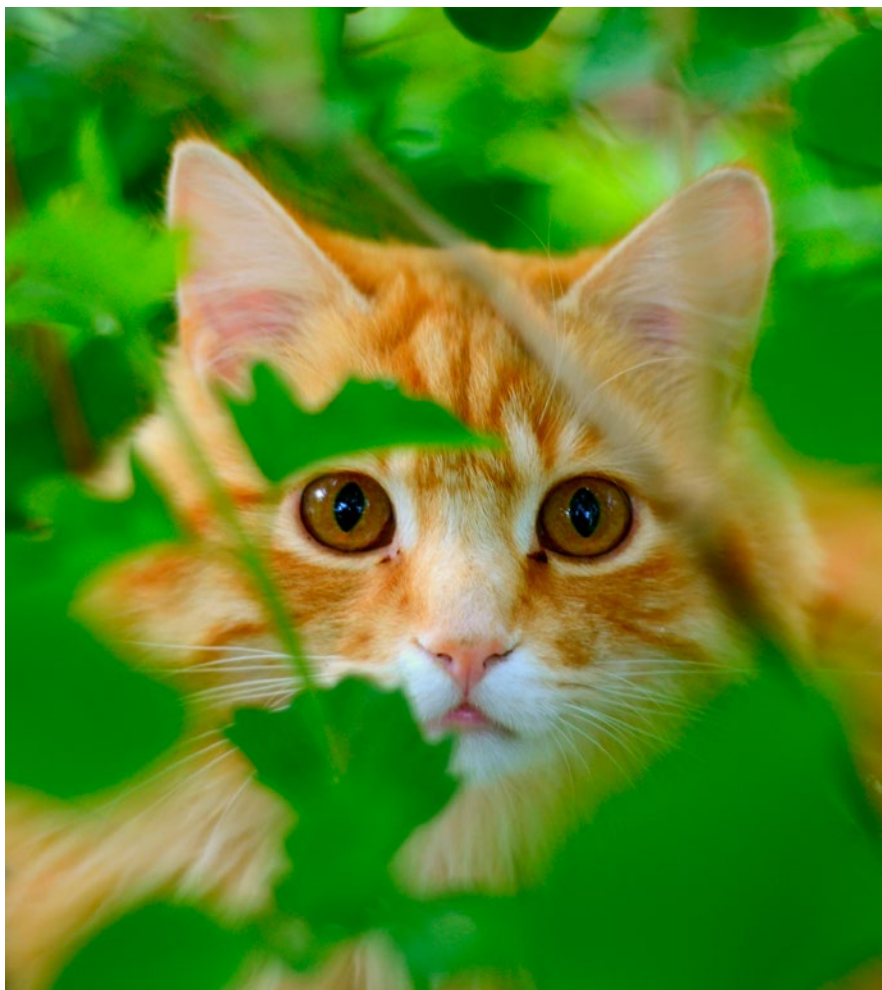

Foto: mrdonits, Mesphoto

- klösa/vässa sina klor varje dag.
 - Katten ska få utlopp för sitt behov av vila och tillgång till en bekväm plats för vila.
 - Katten har tillgång till gömslen och upphöjd plats.
 - Katten ges möjlighet att tillgodose sitt födosöks- och jaktbeteende (ett allmänt råd kompletteras med exempel och tips).
 - Katten ges mental stimulans (allmänt råd med exempel och tips).
- ## EXEMPEL PÅ NYA REGLER FÖR HUNDAR
- Djurhållaren ska ha kompetens och säkerställa att hundens grundläggande behov tillgodoses. Allmänna råd underlättar och stödjer tillämpningen.
 - Hunden ska erbjudas social kontakt med människor varje dag och vid möjlighet med andra hundar.
 - Hunden ska få utlopp för sitt rörelsebehov varje dag, utifrån individuella förutsättningar.
 - Mental stimulans: hunden ska få använda sin nos, jaga, leka, apportera varje dag (detta kan nog variera mellan individer och raser). Ett allmänt råd ger några exempel.
 - Hunden ska få tillräckligt med vila
 - Hunden ska kunna hålla värme eller svalka sig under största delen av dygnet.
 - Tuffare krav på luftkvalitet inomhus, särskilt gränsvärdet för ammoniak har kraftigt sänkts vilket ger kontrollanten ett kraftigt instrument att ingripa i vanvårdsfall.
 - Tydligare krav på tillsyn och skötsel av hundar, om att vara uppmärksam på avvikande beteenden hos hunden, skötsel av päls, klor och tänder.

Jenny Larsson,
jenny.larsson@lansstyrelsen.se

Produktion och försäljning av små mängder ägg

Det finns ett ökat intresse för att producera och sälja ägg i liten skala. Äggen säljs ofta direkt till konsument via till exempel reko-ringar eller via dörr-/torgförsäljning, men också via gårdsbutiker. Verksamheten omfattas av mycket lagstiftning och regler som är bra att känna till.

Äggproduktion omfattas av särskilda handelsnormer. Där finns bland annat krav på att hönsägg som ska levereras till detaljhandeln (butiker, restauranger, bagerier med flera) ska sorteras och märkas vid ett äggpackeri som godkänts av Livsmedelsverket.

Som primärproducent och livsmedelsföretagare har du dock möjlighet att sälja små mängder egenproducerade ägg, vilket motsvarar den årliga produktionen av ägg från 350 fjäderfän, direkt till konsument hemma på din gård, via eget stånd på torget eller via dörrförsäljning. Det finns även möjlighet att sälja ägg i din egen gårdsbutik om den ligger alldeles i närheten av höns huset. Om du producerar små mängder ägg från andra fjäderfän än höns, exempelvis vaktlar, ankor och gäss kan du sälja dessa till både restauranger och butiker.

STALLAR OCH HÅLLNING AV FJÄDERFÄ

Hållning av fjäderfä regleras förutom

av djurskyddslagen och djurskydds-förordningen också av Jordbruksverkets föreskrifter och allmänna råd om fjäderfåhållning inom lantbruket mm. Där hittar du bland annat bestämmelser om tillsyn, skötsel, foder och vatten, utrymmen och hur stallen ska vara utformade. Om du bygger om eller bygger ett nytt stall så att mer än 500 fjäderfän kan hållas på fastigheten, så behöver du förpröva stallet. Information om skötsel och utformning av stallar finns på Jordbruksverkets hemsida. Om du har frågor kring förprovning så kontakta länsstyrelsens förprovningshandläggare.

PRODUKTION, MÄRKNING OCH FÖRSÄLJNING

Om du producerar ägg från mer än 50 fjäderfän, som du regelbundet säljer till andra, räknas du som primärproducent av livsmedel och ska registrera dig hos Länsstyrelsen. Detta görs via en e-tjänst. Då du även utfodrar dina höns vars ägg sedan går in i livsmedelskedjan ska du också registrera dig som foderföretagare hos Jordbruksverket. Dessa register kommer att slås ihop under 2021. Registrering ska göras innan verksamheten startas. Om du påbörjar din verksamhet utan att vara registrerad kommer en sanktionsavgift att tas ut.

Även du som producerar och säljer ägg i mindre skala direkt till konsument ska följa de allmänna hygienkraven i EG-förordningarna som rör livsmedels-hygien.

Du som säljer små mängder osorterade ägg omfattas också av bestämmelser om dokumentation och konsumentinforma-

tion vid försäljningen. Om du har mer än 50 värphöns och säljer äggen utanför gården ska märka äggen med producentkod. Producentkod och stämpel ansöker man om hos Livsmedelsverket. Har du färre än 50 värphöns behövs ingen producentkod under förutsättning att producentens namn och adress anges vid försäljningen.

Kommunen ansvarar för kontrollen av gårdsbutiker. Ta kontakt med din kommun innan du startar en gårdsbutik.

SMITTSKYDD

Då höns kan drabbas av flera allvarliga smittsamma sjukdomar, som newcastlesjuka och fågelinfluensa, ska den som håller fjäderfä för kommersiellt bruk registrera sin verksamhet hos Jordbruksverket. Anmälan till fjäderfäregistret görs via Jordbruksverkets e-tjänst.

Salmonella är en sjukdom som kan överföras från höns till människor via ägg. Om du håller värphöns för produktion av konsumtionsägg ska du ta regelbundna prover för salmonella. Undantag finns om den maximala kapaciteten för anläggningen är mindre än 200 platser och du endast producerar ägg som saluförs direkt till konsument för enskilt bruk, exempelvis via torg- eller dörrförsäljning. Information om salmonellaprovtagning kan du få från länsveterinären på din länsstyrelse.

Jenny Bransell,
jenny.bransell@lansstyrelsen.se

Järv – både i skogen och på fjällen

Järven (*Gulo gulo*) är ett av våra stora rovdjur som årligen inventeras i Sverige. Järven har historiskt varit ett djur som främst återfunnits i fjällandskapet eller i gränslandet men har under senare år börjat sprida sig även till skogslandskapet.

Järven börjar föryngra sig vid en ålder på 2-3 års ålder. Honan lägger ungarna i lyor och diar dem där tills de är stora

Järvi hägn.

nog att följa med henne runt. Järven är ett rovdjur, men besöker även byten fällda av andra rovdjur. När den hittar eller tar egna större byten, som exempelvis ren, äter den inte allt på en gång utan sparar bytet i sina ”skafferier” som finns runt om i reviret, dessa ska inte blandas ihop med deras lyor.

INVENTERINGEN

Inventeringen av järv pågår mellan 1 februari och 31 juli, främst genom att man lokaliserar lyor och fastställer föryngringar. För att fastställa att en föryngring skett, krävs att man kan dokumentera förekomsten av ungar i lyan. Lyorna besöks mellan den 1 februari och 31 maj. Om föryngring inte kunnat konstateras tidigare, kan dessa besök kompletteras med barmarkskontroll, när järvarna lämnat lyor och det mesta av snön försvunnit.

Inventering kan också ske på barmark med hjälp av så kallade järvstationer, dessa är viktiga i skogslandskapet där det kan vara sämre spårförhållanden. Stationerna består ofta av en ställning med något som lockar högt upp vilket gör att de ställer sig på bakbenen. Med hjälp av kameror kan inventerare fånga bilder på honor med synligt dragna spenar eller på honor som har ungarna med sig. Tack vare järvens individuella teckning kan man med bra bilder skilja individer från varandra på en och samma station. Genom att fastställa antalet föryngringar kan man sedan uppskatta antalet individer i populationen.

2019

Under inventeringen 2019 så hittade man i Sverige 104 föryngringar. I Dalar-

Järvlya i skog

Foto: Vilkamera, Peter Wallin.

Teckningen på bröstet är individuell.

nas län hittade man 5 föryngringar var av 3 i fjällområdet och 2 i skogslandskapet. I Gävleborgs län hittade man 3 föryngringar.

Tabell över järvföryngringar i Dalarnas och Gävleborgs län 2017–2019.

	2017	2018	2019
Dalarna	5	6	5
Gävleborg	0	2	3

HJÄLP OSS!

Du kan bidra i inventeringen av varg, lodjur och järv genom att rapportera egna observationer, spår eller spilling. Rapportera till Länsstyrelsen i det aktuella länet eller direkt via www.skandobs.se Anna Olofsson

Kontaktpersoner
Dalarna Lena Berg, 010-225 03 16, lana.berg@lansstyrelsen.se
Gävleborg: Hans Nordin, 010-225 15 04, hans.nordin@lansstyrelsen.se

Utbetalningar Jordbrukarstöd 2020

Den 16 oktober kommer de första utbetalningarna av 2020 års jordbrukarstöd att börja betalas ut.

I årets delutbetalning kommer 85% av det ansökta stödbeloppet att betalas ut. De stöd som delutbetalas är vissa miljöersättningar, ersättningen för ekologisk produktion, omställning till ekologisk produktion och kompensationsstödet. Under vintern fortsätter också arbetet med att betala ut resterande pengar för stödår 2015–2019.

De nationella stöden börjar betalas ut 20 november. Slututbetalning av gårdsstödet påbörjas den 4 december. Detta gäller också för förgröningsstöd, nötkreaturstöd och stöd till unga jordbrukare. För dessa stöd betalas hela det fastställda beloppet ut. I början av december är det möjligt för länsstyrelsen att påbörja slututbetalningar av tidigare delutbetalda ersättningar för stödåret 2020. För att en slututbetalning ska kunna ske måste det femåriga åtagandet, samt eventuell förlängning av åtagande 2020 vara beslutat. Länsstyrelsen eftersträvar att dessa slututbetalningar sker i kronologisk ordning vilket medför att 2020 års slututbetalningar kan komma att dröja.

Utbetalning av ersättning för fåbodar, skötsel av våtmarker och dammar samt restaurering av betesmarker och slätterängar påbörjas tidigast den 18 december. De datum som anges här ovan är när pengarna kommer att börja betalas ut. Det finns orsaker som gör att vissa utbetalningar kan komma att dröja t.ex. att stora avvikelser konstaterats vid kontroll, mark ska övertas alternativt överlätas eller att vi inte fått in de kompletterande uppgifter som vi efterfrågat. Om du vill veta mer om när pengarna kommer kan du läsa det i utbetalningsplanen som finns på jordbruksverkets hemsida, www.jordbruksverket.se.

Ett normalår brukar delutbetalningarna av miljöersättningarna ligga på 75% av det totala beloppet men till följd av Covid-19 görs i år en delutbetalning på 85% av det totala beloppet.

HUR FINANSIERAS STÖDEN?

Direktstöden såsom gårdsstöd, förgröningsstöd, stödet till unga jordbrukare och nötkreaturstödet finansieras helt av EU. Stöd för ekologiska produktionsformer, kompensationsstöd, samt miljöersättningar såsom stödet för betesmark och slätterängar, skyddszoner och minskat kväveläckage finansieras delvis av EU och delvis av Sverige.

VARFÖR GÖRS DELUTBETALNINGAR PÅ VISSA STÖD MEN INTE ANDRA?

De stöd som delutbetalas har åtaganden som kan ta längre tid att handlägga varav man valt att göra en delutbetalning på beloppet innan ärendet är helt färdigutrett. Man behåller då en del av summan tills ärendet är färdighanterat för att denna ska täcka upp ev. förändringar som gjorts i åtagandet t.ex. till följd av att något block ritats om eller underkänts vid kontroll. Det faktum att Sverige är delfinansierat av stödet öppnar även upp för möjligheten att ha en större påverkan på stödets hantering

Många har i år valt att ansöka om en ett-årig förlängning av sitt åtagande i ekologisk produktion eller miljöersättningar till följd av att deras åtagandeperiod gått ut 2019. Dessa förlängningar ska dock inte hindra från att en delutbetalning betalas ut så länge inga större förändringar gjorts av åtagandet i samband med förlängningen.

KONTAKT:

Dalarna: Emilia Olsson, 010-225 02 46
emilia.olsson@lansstyrelsen.se

Gävleborg: Pernilla Månsson, 010-225 14 44
pernilla.mansson@lansstyrelsen.se

Foto: Mosphotos

Odling av äldre

För djurgårdar utan egen spannmålsodling kan det vara svårt att få tag på halm till foder och strömedel, åtminstone till bra pris.

Gävleborgs län har förhållandevis lite spannmålsodling. Halmen på de moderna sorterna ger stor kärnskörd på bekostnad av halmskörden. Alternativ till de moderna spannmålsorterna finns de äldre, med rikare halmskörd finns hos det som benämns kulturspannmål.

ANNIKA OCH ESA SAHLIN, SKALE SÖDERALA

Annika har tidigare gjort sig känd som sparrisodlare. Den grenen av företaget har övergått till försäljning av plantmaterial. Det finns också växthus, frilandsodling, rybs som pressas till olja och odling av kulturspannmål. Maken Esa arbetar numera också heltid på gården med bland annat biodling. Annika har fortsatt kvar sin mottagning för akupunktur och nu, i år är även Annika en av ledamöterna i LRF:s förbundsstyrelse med ansvar för bland annat livsmedelstrategifrågor.

Svedjerågens ax blir också långa

SVEDJERÅG

Midsommarråg, eller svedjeråg är ett intressant alternativ för odling i länet. Halmen blir upp till två meter hög, kärnskörden uppgår till cirka 3 000 kg. Denna råg växer bra även på sämre jordar, klarar torka bra och mognar tidigt. Trots relativt liten utsädesmängd, 100-110 kg/ha, bidrar de långa stråna till att ogräsen trycks ner. En av anledningarna till att grödan valts bort är att den är tvåårig. Rågen säs redan vid midsommartid året innan skörd. Under detta första etableringsår slås det uppkomna av några gånger med

Foto: Bertil Löfgren

Annika visar hur hög svedjerågen är

Det har odlats spannmål tidigare på gården eftersom det fanns grisproduktion när Annika och Esa övertog efter hennes föräldrar sent 80-tal. Att spannmålen får ta större utrymme nu är ett starkt intresse för bra mat. Sorterna är många, Dalavete, Schmidtråg, emmervete, speltvete, nakenkorn och midsommarråg. Alla som börjar odla kulturspannmål måste uppföröka utsädet själva. Det är inte tillåtet att handla med eftersom det bedöms som instabil och inte registrerat som särskild sort. Det är på gång ett tillägg till EU-förordningen som berör ekologisk produktion, Särskilda bestämmelser för saluföring av växtförökningsmaterial från ekologisk

maskin eller används som bete. Rågen är tuvbildande och dessa behandlingar ökar därför bestockningen. Varje planta breder ut sig, därav den låga utsädesmängden. För att kärnskörden ska få bästa falltal ska tröskningen ske förhållandevis tidigt. Regn startar nedbrytning i övermogna ax och då blir det foder av skörden istället för brödspannmål. Intresset för att baka med svedjeråg är stort bland profilerade bagerier. Här finns det möjlighet att då ersättning för alla de moment som ska göras innan mjölet är malet.

heterogent material. När denna träder i kraft kan handeln med utsäde av kulturspannmål underlättas.

I processen att uppföröka spannmålen måste Annika så, binda, tröska och rensa små partier för hand. Det intressanta är att det finns gamla maskiner för de flesta moment. Midsommarrågen har redan genomgått denna process tillsammans med Dalavetet. Råg har odlats på 6,5 ha i år. Det mycket viktigt att tröska vid rätt tidpunkt och vattenhalt. Annika tar prover för att inte missa det optimala tillfället att få rätt falltal. Rågen, lantvetet och de andra sorterna mals hos Kjell Selin, Hallens Kvarn, Kilafors. Mjölet säljs i den lilla boden på gården tillsammans med grönsaker, olja och honung, och till bagerier i Stockholm. Det finns efterfrågan på mjöl som ger gott smakrikt bröd.

BÖRJE STRÖM, OMÅRS, VIK, JÄRVSO

Börje och Lena köpte gården 1988 och då blev det möjligt för dottern att ha en egen häst. Foder måste odlas och undan för undan växte intresset för kulturspannmål. En studiekamrat som flyttat till Norge inspirerade. En morbror gav Börje en liten säck med korn av en gammal sort som odlats på nedbrunnen gård på Alfta finnskog. Det kornet såg ut som korn gjorde förr i tiden, långt strå med långa besvärliga borst som skyddar mot svamp och insekter. Efter uppförökning har sorten registrerats på genbanken

spannmålssorter

Foto: Berit Löfgren

Börjes egna kornsort Flätsbokorn

som en egen sort, Flätsbokorn.

Börje odlar enligt en strikt växtföljd:

- Spelt
- Svedjeråg, midsommarråg alternativt Dalavete
- korn med insådd
- vall I, II, III, IV

Gödsel från dikorna läggs på vid insådd i växtföljden samt vid sådd av vete. Gården har många skiften utspritt så det gäller att hålla redan på var allt ska sås. Börje ställer upp skyltar med det som odlas. Sannaleden går förbi några åkrar och det är fint att sprida kunskap om vad som växer. I år har det inte blivit någon midsommarråg men det finns Dalavete, spelt, Flätsbokorn och nakenkorn på åkrarna. Tröska finns på gården.

-Efter jag tröskat en sort följer fem tim-

mars rengöring för att inte blanda sorterna säger Börje. En kalluftstork finns på logen där spannmålen också lagras. Det finns även en klenod att rensa säd med, (triör). Det som inte får plats i bingarna lagras i storsäckar som också används när säden körs till Teve-kvarn. Där skalas också spelten.

- Det är bra med en kvarn som kan utföra alla moment, konstaterar Börje. Mjölet säljs till en del på gården, en del i REKO-ringen och sedan finns det kunder bland annat i Stockholm.

När det gäller framtiden så är Börje bestämd på att fortsätta som spannmålsodlare. Visst är det tråkigt att utvecklingen av kulturspannmålsodlingen gått så långsamt men kanske är det nu det vänder.

-I framtiden vill jag odla svedjeråg för att det är lättodlat, Flätsbokorn för att

det ligger mig varmt om hjärtat och har anknytning till min släkt sedan långt tillbaka i tiden. Jag vill få tag på Svanhalskorn och odla det berättar Börje. Svanhalskorn tillhör de namnsorter som Allkorn, föreningen för mångfald och livsmedelskvalitet,

Foto: Berit Löfgren

Information om vad som växer. Börje sätter upp skyltar.

räknar in bland kultursorterna. De är framtagna av svensk och nordisk växtförädling fram till omkring 1970 och har en inriktning på lokal förädling. Svanhalskornet var framtaget för småländska höglandet i början av nittonhundratalet, men odlades även i Järvsö åtminstone fram på 50-talet.

Foto: Berit Löfgren

Börje Ström inspekterar Dalavetet

Livsmedelskedjan i Dalarna

Det har varit, och är, en märklig tid vi går igenom. Vi har alla tvingats anpassa våra liv och förhålla oss till att förutsättningarna drastiskt kan ändras inom ett ögonblick - både privat och i vårt yrkesliv, så även arbetet med livsmedelsstrategin.

Mycket fokus under de här månaderna har varit på att skapa nätverk för att avhjälpa effekter av coronans framfart och mycket av det har behövt göras i de digitala forumen.

LIVSMEDELSSTRATEGIARBETET – EN ÖVERSIKT

Efter antagandet av den nationella livsmedelsstrategin 2017, arbetades en regional strategi fram av en arbetsgrupp bestående av representanter från Länsstyrelsen Dalarna, LRF Dalarna och Region Dalarna och lanserades i juli 2019. Den innehåller tio mål för Dalarna under den samlade rubriken ”Mer värde 2030”. Det innebär kort sagt att målet är att på hållbara sätt öka matproduktionen i Dalarna fram till år 2030. Den största delen av finansieringen för strategiarbetet finns i ett samverkansprojekt kallat ”En stärkt livsmedelskedja i Dalarna”, som Länsstyrelsen är ansvarig för att processleda. Det är ett samverkansprojekt med Dalarna Science Park i delprojektet ”FRODA” och med Rättviks kommun i delprojektet ”Offentlig gastronomi Dalarna”. Arbetsgruppen har även täta kontakter med representanter från LRF Dalarna och flera externa aktörer. Projektet har två huvudfokus, det ena är att arbeta för att initiera ett grönt kompetenscenter i Dalarna för att skapa förutsättningar för kompetensförsörjning och kompetensutveckling i livsmedelskedjan framgent. Det andra målet är att undersöka förutsättningarna för att skapa ett kluster för de gröna näringarna. Processledarna på länsstyrelsen arbetar även med att sprida strategiarbetet internt på länsstyrelsen för att skapa samsyn och synergier. Livsmedelsstrategin är bred

och behöver anammas från fler håll för att nå de uppsatta målen.

KARTLÄGGNING AV LIVSMEDELSKEDJAN I DALARNA

Som en del i arbetet med strategin har det tagits fram en analys med en nulägesbeskrivning av livsmedelskedjan i länet. Analysen kommer att fungera som en utgångspunkt för det fortsatta strategiarbetet och ska bland annat belysa styrkor och utmaningar inom primärproduktion och förädling av livsmedel i Dalarna.

EN BRANSCH PÅ FRAMMARSCH

Livsmedelskedjan i länet omsätter årligen ungefär 12 miljarder kronor och av dem står den lokala råvarans andel för motsvarande 500 miljoner. För att sticka ut hakan och trotsa Jante är en av slutsatserna från analysen att Dalarna är bra på livsmedelsproduktion. Utvecklingen i produktionsvärde för livsmedelsförädlingen i Dalarna har haft en positiv utveckling som ligger över riksnittet. Citerat från analysen ” Utvecklingen har också varit god

för livsmedelsindustrin i Dalarna. De senaste 11 åren har såväl antalet arbetsställe och antalet anställda som produktionsvärdet ökat snabbare i Dalarna än i Sverige som helhet. Det är lite unikt eftersom det i andra sammanhang ofta är storstadsregionerna som har högst tillväxt.” Mellan 2007-2018 ökade antalet sysselsatta med 1 100 personer och totalt är ungefär 10 000 personer sysselsatta inom livsmedelskedjan.

PRODUKTION I LÄNET

Analysen har även beskrivit primärproduktionen i form av hur många procent av det totala producerade råvaruvärdet som respektive bransch står för i Dalarna och jämfört det med riksnittet. De grenar som sticker ut är potatis (11 % jämfört med 4%) mjölk (27% jämfört med 23%) och nötkött 16% jämfört med 12%).

SJÄLVFÖRSÖRJNING

Analysen visade att självförsörjningen i Dalarna, utifrån vikt, ligger på 46%. Av de totalt 244 000 ton som konsu-

Odlingar vid andelsjordbruket Rikkenstorp

Mjolk är en av de produktionsgrenar som Dalarna ligger över riksnittet i.

meras, produceras ungefär 112 000 ton i länet. Utbrottet av Corona öppnade mångas ögon. Det hamstrades toapapper, konserver och pasta. Helt plötsligt föll ett nytt ljus på vår inhemska matproduktion. Vad skulle hända om gränserna stängde? Hur skulle vi klara oss om affärerens hyllor inte fylldes på? Fanns det andra alternativ för att se till att ha mat på bordet? Under sommaren har många företag genomgått eldprov där nya lösningar har behövts för att hålla företag vid liv. Många konsumenter blev medvetna om vikten av att köpa lokala livsmedel och ville stötta företagarna i deras närhet. Efterfrågan på ”relationsmat” ökade och flera nygamla försäljningskanaler fick fart. Det har bland annat lett till uppkomsten av nya REKO-ringar där producenterna säljer direkt till kunden via en Facebook-grupp, ökad försäljning från andelsjordbruk och att mer närproducerats togs in i dagligvaruhandeln. Det ökade intresset för andelsjordbruk har lett till att det under hösten har arrangerats en digital kurs i andelsjordbruk där 14 deltagare från länet varit med.

PLANERAD KOMMUNTURNÉ

Under hösten planerar Länsstyrelsen Dalarna, LRF Dalarna och Region Dalarna att genomföra en kommunturné runt om i länet. Tanken är att träffa representanter från kommunerna och diskutera livsmedelsstrategiarbetet utifrån den nulägesbild som togs fram kommunvis i analysen. Målet är att skapa nätverk och se hur vi tillsammans kan arbeta med strategin framgent.

Författare
Ann Eriksson Länsstyrelsen Dalarna
010 225 03 84
ann.w.eriksson@lansstyrelsen.se

Gårdsvandring med tema Energieffektivisering på djurgård

**5 november kl 10,00-13,00,
Ingesarvens Lantbruk i Bergsjö**

Byggnads- och energirådgivare Anton Liedgren från Hushållningssällskapet är inbjuden att guida oss under en gårdsvandring med tema Energieffektivisering.

Vi besöker Ingesarvens Lantbruk, Erik Jörmgård och Maria Eriksson i Bergsjö som driver en mjölkgård med robotmjölkning. Gården har även investerat i solceller.

Under gårdsvandringen diskuterar vi var på en djurgård mest energi används och vilka åtgärder man kan göra för att minska energi-användningen. Vi diskuterar bland annat

belysning, ventilation, uppvärmning, mjölkning, utfodring, utgödsling och solceller.

Kostnad: Aktiviteten är kostnadsfri och finansieras inom projektet Greppa Näringen genom landsbygdsprogrammet.

Sista anmälningdag: Måndag den 26 oktober (Max 15 deltagare)

Anmälan via e-post till landsbygd.gavleborg@lansstyrelsen.se

Uppge: Gårdsvandring, Energi. Namn, telefonnummer och e-post.

Fältkurs om jordhälsa

Välkomna till en kurs med inriktning på jordhälsa. Kursen har både en teoridel och en del där vi gräver och studerar jordens skick. Jon Orvendal, växtodlingsrådgivare från Uppland, håller i kursen.

Kursen inkluderar frågor om

- vad är jordhälsa och varför är det viktigt?
- hur jordhälsan påverkar odlingsresultatet, ekonomin och miljöbelastningen samt kvalitén på det vi odlar.
- hur kan vi påverka jordhälsan?

Anmälan:

Kurserna har ett begränsat deltagarantal på max 15 personer per kurstillfälle, och därför obligatorisk anmälan. Anmäl dig senast den 5 oktober via www.lansstyrelsen.se/dalarna/om-oss/kalender

När och var:

Onsdag den 7 oktober kl. 9.30--11.30, Nytorpcentrum i Arbrå
Onsdag den 7 oktober kl. 15.00-17.00, Stiernhööksgymnasiet i Rättvik
Torsdag den 8 oktober, kl. 10.00-12.00, Dala Sörby Växt AB, Bya, Vikmanshyttan

Vi kommer att samlas i maskinhall, under tak eller i annan större lokal för teoridelen, innan vi går ut i fält. Ta med egen kaffekorg om du vill fika.

Kontakt:

Erik Köpmans, erik.kopmans@lansstyrelsen.se, 010-225 02 49

Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling: Europa investerar i landsbygdsområden

Greppa för dig med mjölk- eller köttproduktion

Genom Greppa Näringen kan du få rådgivning inom flera områden, här kommer några exempel.

Grovfoderodling

Vill du diskutera målsättning gällande kvalitet på grovfoder, skötsel-system, brytningstidpunkt för vallarna, gödslingsplan och konserveringstidpunkt? Då kan den här rådgivningen passa dig.

Kontroll av foderstater

Passa på och låt en rådgivare gå igenom din foderstat och komma med förbättringsåtgärder. Går det att minska överutfodring av kväve och fosfor utan att försämra lönsamheten?

- För dig med mjölkproduktion tittar man på råproteinhalt och fosforinnehåll.
- För dig som producerar nötkött diskuteras foderstaten utifrån inkalvningsålder, rekryteringsprocent, vägningar och slaktdata.

Stallmiljö och yttre miljö

Har du koll på miljön i stallbyggnader gällande temperatur, relativ fuktighet, värmebalans, ventilation och luftens ammoniakhalt? Få hjälp av en rådgivare för att hitta förbättrande åtgärder som är lönsamma för just ditt företag.

Byggplanering

Det är när nyinvesteringar i teknik och logistik är på gång som det går att göra klimatsmarta val som håller både för miljön, djuren och plånboken på sikt. Ta därför chansen att få diskutera din planerade om- eller nybyggnad med en rådgivare.

Klimatkollen

Få bättre koll på jordbrukets förluster av växthusgaser. Genom Klimatkollen gör du tillsammans med en rådgivare en beräkning av växthusgasutsläppen på din gård.

Energikollen

Genom att se över energianvändningen på din gård kan du spara både energi och pengar. För 10% av kostnaden kan du få hjälp av en rådgivare att gå igenom energianvändningen i din produktion och få förslag på åtgärder.

Begränsat antal rådgivningar

Länsstyrelsen erbjuder ett begränsat antal rådgivningar inom Greppa Näringen så passa på att kontakta en rådgivare.

Du hittar vilka rådgivningsföretag som utför de olika rådgivningarna på Greppa Näringens regionala hemsida: www.greppa.nu/om-greppa/regionalt. Välj ditt län och gå till "Hitta rådgivningsföretag". Rådgivningen vänder sig i första hand till företag med över 50 hektar åkermark och/eller 25 djurenheter.

Du kan alltid ringa din länsstyrelse för frågor och funderingar om Greppa Näringen

Gävleborg: Karin Ellgardt Fredlund, 010-225 14 24, karin.ellgardtfredlund@lansstyrelsen.se
 Dalarna: Kristina Homman, 010-225 02 45, kristina.homman@lansstyrelsen.se

greppa näringen

Håll utkik efter aktiviteter på länsstyrelsens hemsida.

Länsstyrelsen annonserar om aktiviteter på länsstyrelsens hemsida under Kalendern.

Du hittar kalendern på följande sätt:

Gävleborgs län – under rubriken

"Titta i vår kalender":

www.lansstyrelsen.se/gavleborg

Dalarnas län – under rubriken

"Hitta evenemang i vår kalender":

www.lansstyrelsen.se/dalarna

Aktivitetserna är sorterade efter datumet för aktiviteten vilket innebär att du kan behöva byta sida.

Vad vill du göra?

[Jobba hos oss >](#)

[Läs våra nyheter >](#)

[Titta i vår kalender >](#)

Vad vill du göra?

[Kontakta oss >](#)

[Hitta evenemang i vår kalender >](#)

Med anledning av covid-19

Vi följer direktiven gällande smittspridning av covid -19 vilket innebär att aktiviteten kan komma att ändras eller ställas in. Vid förändringar kommer vi att meddela anmälda. En förutsättning för att vi ska kunna hålla kurserna och fältvandringarna är att vi följer Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd för att minska smittspridningen av corona/covid-19.

- Alla ansvarar för och respekterar att hålla avstånd till varandra.
- Var noga med handhygien.
- Stanna hemma om du har förkylningssymptom eller tillhör en riskgrupp!
- Samåkning med andra än de som du normalt umgås med bör undvikas

Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling: Europa investerar i landsbygdsområden